

Reformáció ünnepe

► Róm 10,3–11

Öt sola

Az ünnep jellege

Reformáció ünnepén a reformáció központi üzenetének kell megszólalnia a szószéken. Ez nem más mint: *sola fide – sola gratia!* „Ettől az artikulustól nem térhetünk el, sem nem engedhetünk, még ha a föld és ég elveszne s bármi más [...] ebben az artikulusban van minden...” – írta dr. KÓSA Pál 1949-ben (345. o.).

Agendánk így jelöli az ünnep jellegét: „Mindent Isten dicsőségére!”

Luther Márton, aki nekünk, evangélikusoknak különösen is a reformáció megtestesítője, hittel hitte, hogy valóban Isten dicsőségére kívánta Krisztus egyházát a Szentlélek erejében bízva jobbítani, megújítani. Az ünnep liturgikus színe éppen ezért a Szentlélek szimbolikája miatt piros. Idén szombatra esik október 31., így például Nyíregyházán várakozással tekintünk a református testvérekkel közös fáklyás, énekes emlékmetre. Egy mondat erejéig azt is figyelembe vehetjük és megemlíthetjük, hogy reformáció ünnepe előtt mindig a Biblia vasárnapját ünnepeljük (*sola Scriptura*).

Amit a textusról tudni kell

A Római levél Pál „evangéliumának” legfontosabb forrása, a leghosszabb levél, alapos szerkesztéssel,

amelyben a kijelölt fejezet része annak a három fejezetből álló egységnek (9–11. fejezetek), amelyek formailag nem mutatnak levélszerkezetet, inkább tanító jellegű előadás, diatribé formájában íródtak. Mégsem teljesen új dolgokat említ a három fejezetben, hiszen a zsidósággal, a törvénnyel, a szövetséggel az eddigi fejezetekben is foglalkoznia kellett. Témájában, kifejezéseiben nagyon is folytatása a „tulajdonképpen” levélnek. Az apostol biztosítja olvasóit arról, hogy az az egyetemesség, amelyet képvisel, nem a zsidóságnak adott ígéretek és kiváltságok eltörlését vagy megrövidülését, hanem beteljesülését jelenti. A levél legfontosabb állítása, hogy a törvény nem az üdvösségre, hanem a halálra vezetett, mivel a törvény nem tudott senkit szentté tenni, de a törvény korszaka lezárult, és Pál a lélek korszakát vetítve előre, jogosan hozza példaként Ábrahámot, mint aki a lélek által igazult meg.

Textusunkban is Isten igazságát állítja szembe a törvény igazságával, pontosabban Krisztust a törvénynek való megfelelni akarás kényszerével. Bár csak a 3. verstől van kijelölve a textus, az érthetőség kedvéért az 1–2. versre is utalni kell. Pál maga is, mint egykori farizeus, jól ismerte azt az Isten iránti őszinte buzgólkodást, rajongást, amelyet megtérése után kénytelen volt „nem helyes ismeret szerintinek” nevezni. Az Írás alapvető üzenete az evangélium proklamálása. Éppen ezért

minden korban nagy jelentőségű írásnak tartották a Római levelet. A protestantizmusnak pedig kifejezetten kedvelt irata lett (Luther, Kálvin, Melancthon), sőt a hitkérdésekben leggyakrabban idézett szakasz a Róm 10,3–13.

A textus fő gondolata a megigazulás: Isten igaznak fogadja-e el az embert pusztán a törvény alapján, avagy ez csak a Krisztusba vetett hit révén lehetséges? A teoretikus kérdésre kétezer év távlatából, több könyvtárnyi értekezés ismeretével, a hit harcát megharcolva, a Római levelet olvasva és elemezve tudjuk a választ: Isten igazságának kell engedelmeskedni – mely Krisztus halála és feltámadása pillanatában történt meg (3,22–25), mert megigazulásunk alapja Krisztus dicsőséges feltámadása (4,25).

A perikópa megértése

1–2. vers: „testvéreim” – Krisztusban testvéreknek ír azokról a testvérekről, akik buzgólkodnak a hitben, de „nem a helyes ismeret szerint” – Pál saját népe, akik nem fogadták el Krisztust.

3. vers: Isten igazsága versus a maguk igazsága – (ἡ ἐπιγνώσις) nem az ismeret hiányáról, hanem a helyes felismerés és az abból eredő helyes értékelés hiányáról van szó.

4. vers: τὸ τέλος ’végcél’. Mi a törvény vége vagy célja? A törvény végcélja Krisztus! (Lehetséges fordítások: „Krisztus bevégzi a törvényt, és megigazulást hoz mindenkinek, aki hisz”; vagy „Krisztus a törvény vége mint a megigazulás útja azoknak, akik hisznek”). A törvény „feladata” a bűn felismerése, „sokasodása” (3,20; 5,20; 7,7.13), hogy Krisztushoz vezessen. A törvény tehát nem szűnik meg, nem felesleges, „csak” elégtelen, mert megigazulást Krisztus ad (solus Cristus).

5–6. vers: Pál szembeállítja egymással azt, amit Mózes ír, a „hitből való igazsággal”. Mózes „írása” megfelel a törvénynek, a hitből való igazság „mondása” pedig az evangéliumnak.

5–8. vers: Pál apostol a Rómaiaknak írott levélben alkalmazza azt az ókori zsidó írásmagya-

rázati módszert, mellyel az Ószövetséget aktualizálja. Ez volt a *peser* (jelentése: „megfejtés” vagy „magyarázat”), amelyet a qumráni közösség tett népszerűvé. Lényege, hogy a múltbeli próféciaikat közvetlenül a jelenre és az eszkatologikus végidőre vonatkoztatják, feltárva azok rejtett jelentését. A *peser* műfajára jellemző a próféciaik beteljesedésének kinyilatkoztatásszerű bemutatása. Pál érvelése a törvényről, a bűnről és a kegyelemről szorosan követi ezt a sémát: az ószövetségi törvény csupán árnyék, a valóság, a *peser* megoldása pedig maga Krisztus.

Az apostol mondatról mondatra haladva „aktualizálja” a törvényt (5Móz 30,12–14).

- Ószövetség: „Ne mondd szívedben: Ki megy fel az égbe?”
- Páli *peser*: „Azaz: hogy Krisztust lehozza.”
- Ószövetség: „Vagy: Ki száll le a mélységbe?”
- Páli *peser*: „Azaz: hogy Krisztust feltámaszsa a halálból.”

Pál számára az ige nem a Sínai-hegyi törvény, hanem a hit beszéde, amelyet ők hirdetnek.

9. vers: hit és hitvallás; a hitvallást az Úr feltámadásában való hittel magyarázza.

10. vers: megigazulás és üdvösség; a szívbeli hit megigazulásra, a szájjal való vallástétel üdvösségre visz.

11. vers: egyetemes, mindenkire vonatkozó hit, utalás Ézs 28,16 versére.

Az igehirdetés felé

Törvény és Krisztus

A törvényeskedés sokféleképpen megjelent a zsidóság és Pál életében. Megjelenik ez ma is, ha valaki önmagára tekint, ha a jó cselekedeteket keresi, ha a spéci étrend lesz a „megmentője”, ha minden elért jóért és elkerült rosszért érdemeket vár, akaratlanul is a törvényeskedés csapdájába esik. Az ember önnön igazságát (önigazolás) helyezi előtérbe Krisztus igazságával szemben. A rómaiak is ezt tették!

A törvény – például a Tízparancsolat – szükséges, mert mint erkölcsi minimum, a törvény rámutat a bűnökre, a hiányosságokra, és érzékelteti, hogy megbocsátásra, igazságra, sőt megváltóra van szükségünk. Ebben az értelemben a törvény vége, célja, rendeltetése Krisztus! „*Ami a törvénynek lehetetlen volt, mert erőtlenné vált a test miatt, azért Isten elküldte az ő Fiát, aki a törvényt beteljesíti bennünk.*” (Róm 8,3–4)

Tehát a törvény el nem vethető, lásd Mt 5,17: „*Nem azért jöttem, hogy a törvényt eltöröljem*”; de nem az tesz igazzá, és nem is a törvény üdvözít!

Sola fide! Csak az számít, amit a szívben hiszünk (9. vers), ti. „Isten feltámasztotta őt (Krisztust) a halából” – ennek pedig az a következménye, hogy üdvösségre juthatok! Pál a következő versben (10.) még egyszer nyomatékosítja: „...szívvel hiszünk, hogy megigazuljunk, és szájjal teszünk vallást, hogy üdvözlöljünk.”

Ez pedig csakis Isten mérhetetlen kegyelme – *sola gratia* – révén valósulhat meg. Mindenki, „aki segítségül hívja az Úr nevét, üdvözlöl” – *soli Deo gloria*.

További javaslatok

Lekciók

Mt 5,1–12; Zsolt 46,2–12

Énekek

EÉ 254/256; 258; 380

Imádság

„Jövel, Szentlélek Úr Isten, a szomorkodók vigasztalója, az élet teremtetője és megszentelője, az isteni igazság tanítója, a Krisztusban hívők öröme! Töltsd be híveid szívét mennyei erőddel. Gyújtsd meg bennünk szereteted tüzeit, hogy kiirtsa szívünk minden gonosz kívánságát és önzését. Add nekünk kegyelmed ajándékait, hogy megismerjük Jézus Krisztust, a mi Urunkat,

benne új életet kezdjünk, az új életben napról napra gyarapodjunk, megismerjük Krisztus minden értelmet meghaladó szeretetét, és meg erősödünk a cselekvő szeretetben Isten dicsőségére, az Úr Jézus Krisztus által.” (Augustinus, EÉ 712. o.)

Illusztráció

Kilenc évvel a reformáció ötszáz éves évfordulója után, a hazai és külföldi politikai és valláspolitikai életben egyaránt igaz az, amit Erich W. GRITSCH (2006, 258. o.) ír Luther egyházértelmezéséről: „Luther számára az egyház azok gyülekezete, akik abban bíznak, hogy a Szentlélek egyedül Isten ígéje által támaszt hitet. [...] az egyházat folyamatosan reformálni kell – azaz változtatni kell rajta, valahányszor szükséges, lélekben és szervezeten egyaránt.”

95/1. tétel: Mikor Urunk és Mesterünk azt mondta: „Térjete meg!” – azt akarta, hogy a hívek egész élete bűnbánatra térés legyen (Mt 4,17).

Felhasznált irodalom

- BENYIK György 1996. *Az Újszövetségi Szentírás keletkezés- és kutatástörténete*. JATEPress, Szeged.
- FARKASFALVY Dénes 1995. *Bevezetés az újszövetségi szentírás könyveihez*. Szent István Társulat, Budapest.
- GRITSCH, Erich W. 2006. *Isten udvari bolondja. Luther Márton korunk perspektívájából*. Ford. Böröcz Enikő. Luther Kiadó, Budapest.
- KÓSA Pál 1949. A reformáció-napi igehirdetésről általában. *Lelkipásztor*, 24. évf. 10. sz. 345–346. o.
- MIKLÓSNÉ SZÉKÁCS Judit (szerk.) 2018. *Luther megmondja. Válogatás Luther asztali beszélgetéseiből*. Luther Kiadó, Budapest.
- MORRIS, Leon 1992. *The Epistle to the Romans*. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan.
- SZENTPÉTERY Péter 2016. Reformáció ünnepe. Róm 10,3–11. *Lelkipásztor*, 91. évf. 10. sz. 393–395. o.

■ MOLNÁR ERZSÉBET